

# ST. OLAV

Nr. 31—32

Oslo, 7. november 1940

52. årg.

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg. Medarb.: Mgr. Dr. Karl Kjelstrup, dominikanerpater A. Lutz, Sigrid Undset, Lars Eskeland.

«St. Olav» utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2.50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Opsigelser må være eksp. i hende senest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften. «St. Olav»s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743. Redaktøren privat 30487. — «St. Olav»s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5, I, er åpen hver dag kl. 10—3. Onsdag lukket. Utbetalinger kun tirsdag kl. 1—2.

INNHold: Allehelgenspreken. — Den religiøse situasjon i Sovjet-Russland. — Bispebesøk. — Fra Vikariatet. — Konsernten 3. november. — En katolsk frihetshelt. — Aten og Akropolis. — «Kimer I Klokker».

## Allehelgenspreken

holdt i St. Olavskirken av biskop Mangers.

*Salige er de som hungrer og tørster  
etter rettferd, for de skal mettes.*

*Matt. 5, 6.*

Når vi i dag løfter blikket fra denne jords støv opp til de himmelske boliger og i ånden ser den tallløse skare av forklarte brødre og søstre omkring Guds trone, hver med sin uforgjengelige seierskrone og lysende i den evige salighets stråler — føler vi da ikke den umåtelige lykke som det er å tilhøre den hellige katolske Kirke —? Og bekjenner vi da ikke med særlig jubel i våre hjerter: «Jeg tror på den hellige katolske Kirke, de helliges samfunn»? For det er jo denne vår hellige katolske Kirke, som har frembrakt alle disse millioner utgått fra alle slekter og ætter, folk og tungemål — det er Kirken som har gjenfødt dem i dåpens vann, oppfostret dem med sin lære, nærret dem med sine sakramenter, ledet dem med sine bud og rådet dem gjennom livets mangfoldige vansker fram til det himmelske fedreland.

Derfor er allehelgensdag først og fremst *vår* fest, vår Kirkes fest, festen for de helliges samfunn, for alle som er ett legem med Kristus. Er vi nemlig ikke medborgere med de hellige og Guds husfolk, bygget opp på apostlenes og profetenes grunnvoll med Kristus Jesus selv som hovedhjørnesteinen (Efes. 2, 19—20) —? Jo! og derfor er det også en *familie-*

*fest* vi feirer: festen for våre eldre brødre og søstre, som er gått forut. Vi er og vi føler oss i samband med dem og vi gleder oss med dem over at de har nådd målet — det mål som også vi streber etter. Hvor er det velgjørende i disse tyngende trengsels-tider å kunne se hen til denne utallige skare av alle jordens slekter, som nå står for lammets trone i sine lange hvite klær og med palmegrener i hendene! Det syn får oss til å glemme jordens nød og elendighet og menneskenes ondskap, for deroppe hersker det fred, sann og fullkommen fred, som ingen og intet kan forstyrre. Og det syn får oss også til å strebe etter de *evige* verdier, for det er ene vårt liv og arbeid for dem, som kan åpne oss himlen og en dag forene oss med våre forklarte brødre og søstre: «Salige er de som hungrer og tørster etter rettferd for de skal mettes!»

Allerede årtusener før Kristus forsøkte menneskene å tiltvinge seg adgang til himlen med en rent jordisk kultur som hjelpemiddel. De samlet seg i Babel og besluttet å bygge et tårn som skulle kunne rekke helt opp til den — de ville vise at de kunne opnå dette med egen kraft og at de kunne styre verden uten Gud. Og så skjedde det at Babel ble til Bebel, d.v.s. forvirring, og menneskene måtte erkjenne sin avmakt og begrensning. De trodde

kunne skape et verdensrike med en himmel uten en Gud — at rent jordiské tanker og jordiske idealer kunne knytte menneskene sammen mot et felles mål. Slik var menneskeheten. første gigantiske forsøk på å klare seg uten Gud ved å skape en ren menneskekultur og menneskemoral — det mislykkedes, fordi den evige Gud ikke lar seg spotte, enn si styrte fra sin kongestol — han viste dem at han har verden i sin hånd og i rett tid kan sette en stopper for menneskenes ondskap og dumhet.

Babel lærte menneskeheten at all jordisk kultur faller i grus så snart Gud settes ut av betraktning og mennesket gjør seg selv til målestokk for alle verdier — og denne lære har gang på gang gjentatt seg i hele den menneskelige historie. Hver gang menneskene senere har villet gjenta dette forsøk med en kultur uten Gud, hver gang de har villet ødelegge Guds Sønn's verk, Kristi Kirke, er de blitt gjort til skamme. Kirkens hellige menn og kvinner er til alle tider levende vidnesbyrd om, at kun de evige ting har blivende verd og at vel kan det drives gudløs propaganda, men Gud er og forblir den samme. Vel kan Kristi Kirke forfølges, knebles og forvises til katakombene, men alltid går den sterkere ut av kampen — menneskene går til grunne, om de ikke bygger sitt liv og sin kultur på kristelige verdier.

Det var et Babels tårn som den frafalne keiser Julian i det 4. årh. forsøkte å bygge, da han erklærte kristendommen krig og ville legge en verdenskultur an på hedenske prinsipper. Da han en dag møtte en katolsk biskop spurte han ham hånende: «Biskop, hva gjør tømmermannens sønn?» — hvortil biskopen rolig svarte: «Keiser, han tømmer din likkiste!» Kort tid etter falt Julian i et slag mot persene, og hans siste ord var: «Så har du dog seiret, Galileer!» Han hadde rett: Kirken han forfulgte og de kristne han lot drepe seiret og måtte seire, fordi de hadde bygget på Kristi evige lære og levet sitt liv på den.

Også vitenskapen har søkt å bygge et Babel, når den utforsket alt mellom himmel og jord og hverken med kikkert eller mikroskop kunne oppdage «Guds føtters skammal», enn si Gud selv. Denne vantro vitenskap har ført til materialismen og til en teknikk, som gjør menneskene til rene maskiner, og den har ført til hat mellom klassene og mellom folkene og derved til krig og elendighet.

Det finnes også i våre dager innflytelsesrike menn som setter alt inn på å bygge nye Babels tårn, styrte Gud fra tronen og sette dødelige mennesker på hans plass. Men de bør som keiser Julian minnes om at tømmermannens sønn tømmer også deres kiste, og at også deres tårn kan omstyrtes som alle de andre,

som er bygget før dem, mens Gud framdeles vil trone i himlen omgitt av alle dem som henede har trodd og håpet på ham og elsket ham. Med tross og opprør erobres ikke himlen og det evige livs fred og lykke.

\*

Det må det andre veier til: den ydmyke tros og den brennende kjærlighets vei, som de hellige har gått. For oss kristne ligger veien klart utstukket gjennom Herrens saligprisninger og i den sikre forvisning om det godes endelige seir over det onde har vi all grunn til å holde motet oppe og til å gå med løftet panne gjennom livet, hva det så enn hender. De hellige er vår garanti for at de som bygger på Kristus og hans Kirkes evige verdier intet har å frykte, fordi de i tro, håp og kjærlighet da bygger et tårn eller rettere en stige, som rekker opp til himlen og fører til Gud. Ene ad denne vei finner menneskene både sin egen jordiske og evige lykke og trygger sitt lands og sitt folks ære.

Apostlene har gått denne vei. Fra by til by, fra land til land har de gått, alltid bare med denne ene tanke i sin glødende sjel: å tenne i alle mennesker den hellige ild, om hvilken deres herre og mester hadde sagt: «Jeg er kommet for å bringe ild til jorden, og hva annet vil jeg enn at den skal brenne?» Slik har de bygget på sitt himmelstårn, på sin himmelstige og er steget opp ad den skritt for skritt til de rakk dit opp i det evige hjem, hvor ingen fot går seg trett og ingen hånd arbeider seg blodig. Og deres verk og deres bygning står fremdeles og rager opp mot himmelen.

Martyrene har gått den rette vei for å bestorme himmelen. Brennende av kjærlighet til den guddommelige Mester og med seirens lys i sine øyner gikk de inn i arenaen, hvor døden ventet på dem. Men de visste at for dem var porten til arenaen porten til det evige Jerusalem, og deres blod ble sed til utallige nye kristne. Dermed har de bevist at Kristi kjærlighet er sterkere enn menneskenes ondskap, sterkere enn selve døden.

Den rette vei til himmelen er også gått av alle de utalte og utallige menn og kvinner fra alle tider og nasjoner, stender og livsaldre, som nå står omkring Guds trone. Ingen jordisk vei har vært dem for lang og for tung og for tornefull, når de en gang hadde erkjent, at den og ingen annen førte til de evige mål. Alle har de hatt sine feil og fristelser, men heltmodig har de kjempet mot dem og vunnet over dem, til deres himmelstårn eller himmelstige var bygget ferdig og rakk opp til målet. De fleste helgener har levd i stillhet, i en liten krets av dag-

lige plikter, i de samme vansker som også alle vi har å kjempe med. Deres navn står ikke i noe martyrologium eller helgenkalender og deres legemer hviler ikke i krypter eller kostbare gravmonumenter. Gud alene kjenner deres navn. De var hverken genier eller mektige — nei, de var bare dømte mennesker som tok det livsideal alvorlig, som Kristus har forkynt og derfor tok resolutt fatt på å danne sitt eget liv etter Kristi ånd og evangeliets lov. Nøyaktig som hver kristen må gjøre det.

De som ikke går denne vei bygger altså ikke annet enn et babelstårn, som styrter sammen og skaper forvirring og kaos. Et liv uten sterk og ydmyk tro, måtte det enn vare, seksti, sytti, otti år, skal en gang falle sammen som det lille hus av kort, som barnehender bygger. Et liv uten moralsk alvor, er det enn et liv i luksus og skjønnhet og ære, vil en dag styrte sammen som en hop av steiner. Et liv uten et stort, hellig ideal, som tar sitt utspring i himmelen og har satt mål i himmelen, blir til sand og støv, slik som Babel er blitt til en sandørken under Østens glødende vind.

Denne sannhet må vi ikke tape avsyne i de stormfulle tider, som vi nå lever i. Vi må ha den for øye i alle våre kamper og i alt vårt strev, ikke minst

når vårt strev synes å være håpløst og uten resultater. I dette jordeliv er det vår felles oppgave å bygge på våre evige boliger — å bygge dem med troens, kjærlighetens og utholdenhetens lyse diamanter, og ikke med vantroens, likegyldighetens, opprørets sorte og støvede kull.

Si meg, høytelskede i Herren, hva bygger dere med? De hellige har bygget med de materialer som Kristus har stillet til alles disposisjon i sin Kirke. Derfor må vi følge i deres fotefar. Intet offer må være for stort, ingen møye for tung, ingen kamp for het, til at vi ikke med glede vil påta oss dem for å kunne erobre det himmelske, det evige fedreland. Kampen er kort, men seierskronen er evig! Lidelsen er forbigående, men herligheten er uforgjengelig! Ja, himmelen: landet med den fullkomne salighet og den uforstyrrede fred er det verd, at vi blir de helliges etterlignere her nede. En dag vil vi da kunne bli deres husfeller deroppe i den evige herlighet. «Salige er de som hungrer og tørster etter rettferd, for de skal mettes.»

Amen.

## Den religiøse situasjon i Sovjet-Russland.

I et av de siste numre av det i Moskva utkomne blad «Antireligisio» er det blitt offentliggjort en del hittil ukjente trekk fra den nåværende religiøse stilling i U.R.S.S., hvor som bekjent de fleste kirker er lukket og deres prester drept, deportert eller utvist uten at de senere er blitt erstattet, da alle seminar selvfølgelig samtidig er blitt stengt hvorved det er blitt umulig å utdanne nye prester. Men allikevel må «Antireligisio» innrømme at de religiøse seremonier fortsatt feires, idet det er «legfolk, som oftest kvinner, som varetar kultusen».

I Karelien finnes det således etter bladets oppgivelse tallrike steder, hvor kvinnene utfører de religiøse handlinger. Disse kvinner har ennå ikke noen felles betegnelse — de troende kaller dem «sakristaninner», «lektorinner» eller ganske enkelt «mødre». Et visst antall av dem bor alltid i nærheten av kultusstedene. Av respekt for liturgien betrer de imidlertid ikke de helligste steder i kirken som holdes stengt når ingen vigslet prest forretter. Gudstjenesten feires midt i kirken foran krusifikset eller helgenbildene. Den «celebrerende» kvinne skiller seg ut fra menigheten under gudstjenesten men bærer ikke noen særlig prestelig kledning — deres drakter minner mest om en ordenssøsters. På festdagene synger de deler av messen og vesperguds-

tjenesten, men aldri de, som bare vigslede prester kan celebrere. De reciterer bønnene og intonerer sangen, hvorpå hele menigheten forener sin stemme med deres. Deres diksjon er utmerket, klar og tydelig, så at de på dette punkt — etter bladets mening — adskiller seg fordelaktig fra den gamle uforståelige bønnenrams som sakristanene ofte for presterte. Dette er en av grunnene til at disse religiøse handlinger griper og beveger de troende så sterkt, at mange fler enn før tar del i sangen.

En kvinnelig kommunistisk propagandist skildrer forholdene med disse ord: «Trass i at størsteparten av kirkene er stengt og omtrent alle prester fjernet finner det fremdeles store trosmanifestasjoner sted. De religiøse festdager høytideligholdes fortsatt, helgenbildene æres stadig og de kristne tradisjoner har ennå et sterkt grep i de troende. Jeg overvar selv en skjærtorsdagsgudstjeneste, hvor de deltagende var i alle aldre og hvor faren førte sin sønn fram ved hånden. Selve gudstjenesten var meget interessant, idet det ikke var noen prest, så altret var stengt og høytideligheten foregikk utenfor alterringen. I midten av kirken er reist to krusifikser som sammen med halvmørket, vokslensene, sangen og lampene vekker mystiske følelser. Navnlige sangen er gripende vakker og man kan ikke unnlate å se at

den alminnelige fromhet er større enn før. Kvinnene tar i øvrig også ivrig del i menighetenes råd, hvor de ofte er de tallrikkeste. Men i lønndom konfererer de med prestene om hva de skal gjøre og hvorledes de skal gjøre det. På den måte kan prestene fremdeles holde seg skjult — for offentligheten er det tilsynelatende menigheten selv, som feirer gudstjenestene og greier opp med det religiøse liv.»

«Antireligio»s artikkel slutter med en rekke anklager, hvori bladet påpeker nødvendigheten av å sette de celebrerende kvinner på samme plan som «de andre kultustjenere» og ta de samme forholdsregler mot dem. «De kvinner som er innskrevet i unionen «Uten Gud» og framfor alt de som har ledende stillinger innenfor administrasjonen, må nå mobiliseres til kamp mot de kvinner som tror!», slutter artikkelen.

sakrament, ved hvilket den dømte styrkes av den Helligånd til standhaftig å bekjenne og trofast å leve etter sin tro.

Etter aftensandakten var det festmøte i foreningslokalet.

En av fermlingene fremsa et vakkert leilighetsdikt og sognepresten tolket menighetens følelser — glede og takk over besøket — idet han knyttet til det det håp at dette besøk måtte gjøre båndet mellom biskop og menigheten sterkere og gav det løftet at alle vil holde fast ved sin Kirke.

Derefter talte biskopen — hjertelig og oppmuntrende — og etter talen fortsatte det hyggelige samvær ennå en god stund framover og avsluttedes med bevertning i festsal nr. 2 — i skolelokalet.

Så gikk vi hjem i mørket med lyse tanker, som alt nå er blitt til lyse minner.

M. P.

## Bispebesøk.

### I.

#### I St. Petri menighet, Halden.

Hver eneste søndag kan og må være en festdag for oss. Den er det også for den katolske kristen, som lever med sin Kirke, men hjerte og sjel tar del i de hl. hemmeligheter og nyter godt av de store, åndelige goder vår Hl. Kirke har å gi oss.

Ja — dersom man er helt konsekvent og besjelet av den virksomme kristendomsånd, som hs. høyærverdighet biskopen talte til oss om i sin preken, så er det et spørsmål om vi i grunnen noen gang — rent katolsk sett altså — skal tale om gråværsdager.

Men en riktig festdag var det den 20. oktober for vår menighet. Biskopen var her for å meddele Fermingens hl. sakrament.

Bispebesøk — jeg tenkte på John Keaths ord:

A thing of beauty is a joy for ever,  
Its loveliness increases; it will never  
Pass into nothingness.

(Opening lines of Endymion.)

Altså: noe i og for seg vakkert er en glede for bestandig — dets ynde vokser og det blir aldri til noe uten innhold og uten betydning.

Et bispebesøk er noe vakkert, og vakkert var det også denne gang. Det begynte med fromessen. Når man i dagens løp flere ganger hører: «det var så pent i morges, også i ottemessen» så sier det nok. Til prelatmessen var foruten menigheten mange ikke-katoliker møtt fram, så det hersket en egen feststemning, som på kirkeårets største høytider. Kirken i festskrudd, utmerket god sang (sangen her får man oftere høre rosende ord om) alt bidrog til å høyne den andaktsfulle stemning. Med stor oppmerksomhet fulgte alle i alt som foregikk og med oppmerksomhet lyttet man til biskopens preken — man ville ikke miste noen av hans ord. —

Dessverre var tre konvertiter, som skulle fermes, forhindret i å være med — så det var bare fem fermlinger som med klar røst fornyet dåpspakten og mottok det hl.

### II.

#### I Tønsberg.

Kristi Kongefesten 27. okt. ble i år en særlig høytidsdag for oss Vestfold-katolikker som sogner til St. Olavs kapell. Hs. høyærverdighet biskopen var kommet for å meddele Fermingens hl. sakrament. — Selv om værets betydning ikke kommer i første rekke, gledet vi oss likevel over det strålende klare høstværet, som forskjønet festen. Kl. 8 feiret hs. høyærverdighet prelatmesse, assistert av pastor rektor Sund. Tilslutningen fra menigheten var som på de store Kommuniondager. Men kl. 10.45, da biskopen holdt høytidelig inntog i kapellet med menighetens prest og ministranter i spissen, var en slik folkemengde møtt fram at endog forgangen var nesten uframkommelig. — Til brusende toner av en festlig «ECCE SACERDOS» inntok overhyrden sin plass foran sidealteret. Snart etter tok festhøymessen til — sunget av pastor Sund ved et høyalter som strålet av glansen fra 20 voksllys i høye, tunge staker og et veld av høstens skjønneste blomsterprakt. Koret lot oss høre en nyinnøvet flerstemmig messe. Herr Helmut Riedel og sangsøstrene fortjener en oppriktig takk for vellykket prestasjon. Etter høymessen og en flerst. «VENI CREATOR», holdt så biskopen en inntrengende og virkningsfull fermingspreken stående i koret i fullt biskoppelig skrud, med mitra og stav. Så fulgte de hellige handlinger som knytter seg til fermingen. Å se den knelende rekke av fermlinger, og én for én komme opp til bispestolen og av apostlenes representant bli salve-tegnet med det sakramentale korsmerke og kåret til en Kristi Konges ridder, det fører én i ånden tilbake til den apostoliske tids kristendom. Å meddele Fermingen har jo siden den tid vært forbeholdt biskopene, likesom prestevigslen. — Etter den kirkelige høytid var det samling rundt St. Elisabethsøstrenes festlige bord. Her takket pastor Sund biskopen, som på sin side gratulerte fermlingene og menigheten i hjertelige, faderlige ord. Hele stemningen i en slik stund er det vel overflødig å beskrive. — Derfor gleder vi oss alt til det neste besøk av vår kjære overhyrde.

A. S.

## Fra Vikariatet.

I en rundskrivelse forordner Vår hl. Fader at søndag den 24. november i hele den katolske verden skal holdes som en stor bønnens dag for å nedbe fred over jorden og forståelse blant folkene.

I sitt opprop sier Paven blant annet: «Intet er mer egnet til å formilde og tekkes den guddommelige majestet enn det Eukaristiske offer ved hvilket selve menneskehetens Frelser «på alle steder blir ofret og frambåret som en ren offergave» (Malakias 1, 11). Derfor ønsker Vi at på den offentlige bønnedag alle prester frambærer fromt og verdig det hl. messeoffer sammen med Oss, som da selv vil feire messen på den hl. Peters grav i den Vatikanske basilika. Og Vi forordner på eget initiativ og i kraft av Vår Apostoliske Autoritet at alle prester som den 24. november må lese messen for folket frambærer den etter Vår mening. Også alle andre prester, både av sekular og regular klerus, må vite at de gjør oss en stor glede, når de på denne søndag feirer messen idet de forener sin mening med vår mening for å nedkalle Guds miskunn.»

For å etterkomme Vår hl. Faders vilje og ønske forordnes det at den 24. november skal feires som en stor bededag i hele vårt Apostoliske Vikariat:

1. Felleskommunion for alle Vikariatets skolebarn og troende.
2. Utstilling av Altrets høytidelige sakrament i alle kirker og offentlige kapeller fra høymessen til aftenandakten.
3. «Miserere» og innvielse av menneskeslekten til Jesu hjerte i aftenandakten.
4. Preken i høymessen over dagens betydning.

Gitt i Oslo den 5. november 1940.

† Jacob Mangers  
Apostolisk Vikar, biskop av Selja.

## Konserten 3. november.

Man må være St. Olavslaget takknemlig for, at det hadde formådd fiolinistinnen Helga Løkke og pianisten Th. Nordheim til å gi en konsert i foreningslokalet, Akersveien 5. Begge er jo kjente kunstnere, og de hadde oppsatt et utsøkt program, som fikk folk til å glemme mørklegging og andre vansker, hva ingen angret på.

Pianisten hadde satt opp bl. a. krevende verker av Bach, Beethoven, Grieg og Liszt, mens fiolinistinnen spilte bl. a. Franck, Johan Svendsen og Sarasate, og begge kunstnerne ydet så stor en innsats at de gang på gang ble hyldet og takket med hjertelig og umiddelbar applaus. Det er sikkert at mange av de tilstedeværende vil være å treffe i Aulaen, hvor konserten blir gjentatt om kort tid.

En tilhører.

## En katolsk frihetshelt.

Irlands århundrelange frihetskamp har alltid i like høy grad gjaldt retten til katolsk trosbekjennelse som politisk uavhengighet. For en ikke-irlender er de religiøse og nasjonale følelser uadskillelige, og denne innstilling er på en måte blitt personifisert i Daniel O'Connell som ble født i 1775 og hvis hele liv ble en streben etter å oppnå frihet og uavhengighet for sitt land og folk, men en frihet som i første rekke innebar retten til å leve etter sin religiøse overbevisning. Som forholdene lå an kunne dette ikke skje uten at «den grønne øy» ble befridd for det engelske overherredømme og derfor måtte kampen i første rekke få et sterkt politisk og nasjonalt preg.

Man kan overhodet bare forstå hans liv når man kjenner Irlands lidelseshistorie ned gjennom tidene. Som bekjent er det et av de eldste kristne land, som allerede i det 5. årh. omvendte seg og i det 6.—8. årh. var «helgenes øy» med et blomstrende religiøst liv, hvilket bl. a. ga seg utslag i store klostre med fromme og lærde munk, som også som kunsthåndverkere gjorde en stor innsats. Men først og fremst hadde misjonsvirket deres kjærlighet, og det var fra Irland at de misjonærer utgikk, som kristnet Nordens land og store deler av kontinentet — deriblant særlig Nordtyskland. Men allerede i 795 led den irske Kirke overlast gjennom danskenes og nordmennenes røvertokt og i 1171, da England har beseiret øya, bryter ulykkene for alvor inn. Like fra begynnelsen av behandlet englenderne Irland som et erobret land. Uten det minste skinn av rett fratok de bønderne gård og grunn, fordrev de handlende fra deres lovlige erhverv og søkte å knuse det irske språk — bl. a. ved å forby å benytte det som bokmål. Men allikevel sto det ikke så galt til så lenge landene hadde den samme trosbekjennelse — når nøden var størst kunne irene påkalle pavens hjelp og derved forhindre at det kom til blodige forfølgelser.

Reformasjonen og statskirkens innføring i England forandret med ett slag dette. Planmessig overflyttet man protestanter til Irland og det irske parlament, som med urett i øvrig har dette navn da det mest besto av engelske protestanter, anerkjente i 1536 Henrik VIII's kirkelige supremati.

Den katolske Kirke ble berøvd sine inntekter, deres gudshus skjendet og ødelagt. Men folket forble tro mot den under ledelse av erkebiskop Georg Cromer av Armagh. I 1560 proklamerte dronning Elisabeth den anglikanske kirke som gjeldende også for Irland hvilket medførte at de katolske irer var tvunget til å bivåne protestantiske gudstjenester og betale store skatter til statskirken. Med ubarmhjertighet ble irlenderne forfulgt og alle forsøk på oppstand blodig knust, og det samme gjentok seg under Jakob I og Karl I til folket endelig, drevet til fortvilelse, gjorde opprør i 1641, men bare for å bli ennå verre slått ned av Oliver Cromwell og hans bander, som tillot seg uhørte grusomheter i religionens navn. Over en tredjedel av den katolske befolkning gikk til grunne da, selv barn ble ikke skånt, og 80 000 irer ble deportert til Vestindia, hvor de døde i løpet av 6 år. Under Jakob II ble religionsforfølgelsen mindre og det trofaste

irske folk lønnet ham ved å ta hans parti, da han som detronisert flyktet til Irland — dog uten at det førte til annet enn nye nederlag. Vel ble det så i 1691 ved overenskomsten i Limerick tilsagt irene fri religionsøvelse, men i praksis betød det intet — katolikkene ble nektet de enkleste borgerlige rettigheter. Dette varte til den siste tredjedel av det 18. årh., hvor Englands utenrikspolitiske vansker falt sammen med romantikkens svermen for hvert folks nasjonale særpreg, og det derfor ble mer forståelse for Irlands stilling. Man kunne begynne å diskutere de tre irske hovedkrav: befrielse fra statskirkens tvang, tilbakegivelse av den irske jord til irske irere og selvstyre (Home Rule). Irland manglet nå bare en fører, og forsynet skjenket landet Daniel O'Connell.

\*

Han var født i en gammel katolsk slekt og ble oppdradd hos jesuittene i St. Omer, Nordfrankrike. Etter å ha utdannet seg som sakfører erhvervet han seg en formue og ble samtidig meget populær. Hans første mål var å hjelpe sine fattige og undertrykte irske trostfeller, og takket være sine store veltalenhet vakte han en kraftig folkebevegelse til live gjennom utallige store stevner, dog uten noen gang å komme i konflikt med loven. Hans makt over massen innbrakte ham hedersnavnet «kong Daniel». Men aldri misbrakte den moralsk høytstående mann sin makt til personlig fordel. For å gi bevegelsen den fornødne ryggrad organiserte O'Connell katolikkene i foreninger, som vel flere ganger ble oppløst av den engelske regjering men hver gang reorganisert i forbedret skikkelse.

1813 gjorde England et halvt skritt imot en løsning: man lovet irene en slags selvstendighet men på betingelser som ville bringe den irske katolske Kirke helt under Londoner-regjeringens innflytelse gjennom f. eks. prestenes lønn og statens vetorett ved bispevalg. Det førte til et brudd mellom de irske og engelske katolikker, da de siste var tilbøyelig til å godta forslaget, men O'Connell fikk i 1818 brakt enighet til veie og han fortsatte arbeidet for den religiøse frihet og ble i 1828 valgt inn i parlamentet — han samlet alle irske stemmer om seg skjønt mange av hans velgere visste at det kunne komme til å koste dem hele deres økonomiske eksistens. Hans veltalenhet — og vel også Englands frykt for en eventuell borgerkrig — brakte endelig lovforslaget i land. Den ble motvillig innvilget av både overhus og underhus og motvillig underskrevet av kong Georg IV d. 13. april 1829. Den tilsto katolikkene hel og full valgrett og valgbarhet og i øvrig alle statsborgerlige rettigheter.

Resten av sitt liv viet O'Connell den såkalte Repeal-bevegelse, hvis mål var å skaffe Irland eget parlament, og løsningen av landbruksproblemet. Men her ble han sviktet av sine egne tilhengere som ikke forsto hans vidsyn, og derfor kunne England i 1844 kaste ham i fengsel som «statsforbryter». Appellinstansen — overhuset — fikk ham vel fri etter noen måneders forløp og folket beredte ham en triumferende mottagelse utenfor fengslet, men hans krefter var nedbrutt og de forferdelige nødsår 1846—47 gjorde sitt til, at det var en dødsmerket mann som i 1847 reiste på valfart til Rom men utåndet 15. mai i Genua med de historisk stad-

festede ord: «mitt legem til Irland, mitt hjerte til Rom, min sjel til himlen.»

Hans ettermæle var like strålende blant protestanter som katolikker. Protestant Bluntschli skriver således om ham: «Ingen historisk skikkelse kan som fredelig folkefører måle seg med O'Connell. Det har kan hende vært større statsmenn men ingen edlere personlighet enn hans.» Og selv om Irland senere stadig har måtte kjempe for sin frihet skyldes det denne katolske mann at kampen overhodet har vært mulig — om enn midlene ofte har vært langt fra de, han brukte.

## Aten og Akropolis.

Av Peter Schindler.

*Hellas står i øyeblikket i brennpunktet av Europas interesse. Vi gjengir et noe forkortet kapitel i pastor Schindlers siste bok «Kølvand og Skinnestribe», som med forfatterens vante språkkunst gir oss et klart billed av Hellas' hovedstads tiltrekning. Men man bør lese hele kapitlet som hele boken!*

Det moderne Aten er absolutt ikke moderne — det minner om nittiårene: koselig, litt gammeldags med huller i asfalten, antikke trikker og ikke altfor megen reparasjon for å stoppe forfallet.

Byen er omtrent på størrelse med København, men da man utenfor centrum ikke bygger i høyden, antagelig av frykt for jordrystelser, brer Aten seg nesten over hele sletten mellom havet ved *Pireus* og bukten ved *Salamis* og den halvkrets av øde, nakne fjell som ligger bak byen.

Atens tone er grågul: grå av cement og gul av okker, men overalt er det blandet med grønt av laurer, cypresser, pinjer og lette akasier. Den har et lite «vesteuropeisk» kvarter med dog bestefaderlig preg over både butikker og hoteller og som er helt uten gresk karakter, hvis det ikke eide noen psevdoklassiske praktbygg og et moderne stadion i skinnende hvitt marmor bak det redselsfullt forregnede kongeslott, som nu er parlament, og hvis det ikke var et par nokså nyplantede parker og et lite fikst villakvarter med den beskjedne kongebolig og de koselige gesandtskaper mellom friskt grønt. Men selv her møtes fortid og nåtid når diplomatiets blanke blå biler slår en stor bue utenom en flokk gjeiter, drevet av en pelskledd hyrde, eller når et pakkeseil med sin enorme last av grønnsaker stanser all trafikk.

Dette er Aten — og den kan turisten bese på en times tid. Er han interessert kan han vandre i de eldre bydeler, hvor gatedekket er primitivt, butikkene avløst av friluftshandel og hvor det levantiske islett og kvinnenens skjønne men alvorlige nasjonaldrakter og popenes sorte gevanter virker malerisk — uten dog å ha Afrikas og Lilleasias trylleri over seg.

Han vil også i disse deler av byen finne de herlige byzantiske kirker, som ofte går tilbake til VIII—X årh. De ligger i utgravninger fordi jordbunnen omkring dem har hevet seg — ofte raker kun de falmete, tegldekkede kuplers halvkule opp over nåtidens nivå så man må helt hen til utgravningens kant for å se de blodbrune mursteinsmurer, hvor det ofte er innsatt relieff-fragmenter fra old-

kirkelige helgendommer og hvis vinduer bare er smale «skytteskar» med en eneste rekke «flaskebunn»-ruter. Går man fra Hellas' sol inn i Byzantes skumring fornermer man i første øyeblikk bare en treklang av mystisk mørke med glimt av gull og dype farger — av gammel røkelsesduft og av små kjerter, som står og flakker foran blanke ikoner. Når øyet er blitt vant med mørket ser man at man står i ørsmå rum, hvis veldige murer er dekket av halvt utslettede bilder og hvis kassehattaktige kuppel med gullmosaikkene bæres av svære, blanke søyler, slitt glatt av henders berøring gjennom tusen år.

Det aller helligste med altret og bispestolen er gjemt bak *Ikonostasens* gylne bildevegg med de tre portene, som igjen dekkes av tunge brokades- og fløyelsforheng. Det flakker gule lys i sølverne lamper, som i kjeder henger ned fra hvelvingen og spe spiddlys skjelver foran *Kristós Pantokrator* (verdensherskeren), *Panagia* (Guds mor) og *Prodromos* (forløperen, Johannes døperen).

Rundt om i den lille kirke står på silkebehenge pulter eller henger på vegg og søyler de underfulle og meget hellige *ikoner*, malte på tre med farger, som minner om gammelt rav og ambra, rubin og karfunkel — tildekte på alt, som ikke er ansikt og hender, med drevne cisselerte og ofte edelstensmykte gull- og sølvplater i skikkelsenes omriss, hvis metall er slitt blankt av århundrenes troende kys.

Mens man stille vandrer på de slitte fliser, stirrer de hellige ikoners øyne på én — dype, lidenskapsløse, uutgrunnelige fra ubevegelige, bleke helgenåsyn — vennlige men himmelsk fjerne og helt fremmede for jordens lidelser og lidenskaper og beskyttet mot nåtidens spott med sine panser av sølv og gull.

Og så står man seg ved å avlegge et besøk i Atens *Byzantinske museum* for å se den kanskje største og beste samling ikoner verden har — innen man vender seg mot det, som gjør Aten til lengslenes mål for hver den på hvem man har ødslet klassisk dannelse.

Det er en hellenisk morgen med sol og hvite vårskyer, med lett vind fra det vinblå hav og med duft fra *Zap-  
peions* roser, oleander og myrter og fra pinjers og cypressers harpiks, laurens krydderi og akasiens friskhet på *Ardetas-høyden*. Man skal opp før sol rekker ned i gatenes blå kjøle og før *Lykabettas'* kile med den hvite kirke øverst kaster en svart trekant over takenes falmete tegl.

Man vandrer ad den morgenfriske allé til parken og plutselig snur man seg og det gir et stikk i en av jubel: deroppe på sitt fjell ligger *Akropolis* og *Parthenons* søyler og gavltrekkant reiser seg like mot én.

Som da man første gang sto på *Forum Romanum* har man her en følelse av å være kommet hjem.

Rundt om Akropolis klippe flokker alle de andre oldtidsminner seg, så man kan innsirkle det hele på en times vandring. De femten veldige søyler av templet for den olympiske Zeus, *Teseuses* nesten uskatte helligdom, *Lysikratos'* lille elegante æresminne — øyet følger mål og linjer i elfenbengult marmor, som strekker seg opp i Hellas' solluft, så de korintinske kapitæler synes å være blomster, som åpner seg for den gryende sommer — og fantasien spiller opp: man rekonstruerer de sunkne partier, polykromerer marmoret og befolker stedet med skikkelser i antikke gevanter.

Så stiger man ad *Dionysios Areopagitas'* allé, og gjenom en tilplantning av unge pinjer opp til selve helligdommene på klippen. Inn i den nesten loddrette fjellside er hugget et av antikkens yndefulleste og best bevarte amfiteater: *Dionysios* — for religiøse skuespill og opptog og *Herodes Attikus'* *Odeion* for konserter og kammerspill — men nå bare meget medtatte ruiner. Så slutter vei og park og nå vandrer man på selve klippen rett gjennom *Propuleenes* søylehall mot *Parthenon* og *Erekteion*. Den vingeløse Nika's tempel har arkitektene brutt ned til reparasjon og er nå i ferd med å atter å legge de nummererte stein på plass.

\*

Så lite ødelagt, så meget bevart! — sier den som er vant til *Roms* ruiner. Den eneste mulighet for å kunne komme fra bare beundrende beskuelse, mållos betatthet, henrykt overveldelighet til *erkjennelse* er ved å sammenligne Akropolis og Forum (med Palatin), Aten og Rom.

Akropolis er høyt løftet, ligger ene og isolert på sitt harde, nakne klippeplatå, mens Palatin ligger på sin lave grønne høyde som i en park og er oppslukt av Rom. Akropolis er Atens vartegn, som dominerer rotet av husene allerede når man langt ute i den blå bukt øyner det i det fjerne, mens Palatin bare er et element blant antikvitetene i Rom, hvis vartegn er Peterskuplen. Tempelene på Akropolis reiser seg av naken rå klippe som stein av stein, hvor bare hist og her gror en enkelt grassdust — men Palatin er bevokset med en skog og er som en park, i hvis frodighet steinene er svøpt som juveler i fløyl.

Hvis Palatin og Forum er knokler fra antikken henslengt i det grønne, er Akropolis oldtiden strandet på et Ararat, slått til vrak, ja — men ennå med den fulle majestetiske reising. På Forum og Palatin kan ingen ukyndig rekonstruere palasser og templer — på Akropolis er det så lett vint å fylle bruddene ut som det er å utfylle prikkene i en trykt formular.

Palatin og Forum er tidsmessig sett en forvirring med to årtuseners rester i leir, tuff, travertin og marmor, mens Akropolis er minnet om en periode — den høyeste i Hellas — og intet har her mindre eller ingen verdi. Det er monumenter i Aten — som *Theseion* — hvor man spør seg selv: er dette en ruin? Selv *Parthenon* kan ses under vinkler så det forekommer den ukyndige å være uskatt — det har hjulpet at Aten først så sent ble herjet og at den ble bevart i nettopp de århundrer da nordisk barbari fant glede i å knuse marmor og velte søyler, som det hjalp at *Parthenon* av bysantinene ble tatt fra Atens store jomfru og gitt til jomfruen fra Nasareth så fantasien ikke fikk angripe helligdommen som «hedensk» ..... det er ennå kristne helgenbilder al fresco på veggen i *Pallas Athenes* «Cella».

\*

Overalt i Hellas møter det én at antikkens monumenter er så langt bedre bevarte enn *Italias*. En av årsakene tør være at Hellas ikke kjente *buen* som var romernes arkitektoniske bindeledd. Derfor måtte grekerne bygge solidere, tyngre og med mindre dristighet i spennet —

ja, de måtte helt ofre det dynamiske for det statiske. det veldige, ja gigantiske *Parthenon* med de strengt klossete og at alle disse lave tykke søyler, disse enorme arkitraver, disse massive gavltrekanter og alle disse rette vinkler måtte virke knugende i motsetning til romernes slanke monolitter og dristig dratte buer.

Men nei: den som setter seg på Parthenons trappebasis og beskuer *Erekteion* ser straks, at den *joniske* søyles kapital redder de skarpe vinkler mellom støtte og overligger fra å virke pinaktig skjærende og at vekten, som er tynget av kvadersteinene (i motsetning til Roms murstein), lettes av skulpturens plastikk i karyatidene, av frisenes steinbroderi, taktrekantens akroterier, det så levende tak og av de farger, som er forsvunnet nå. Setter man seg så over på *Erekteions* basis og beskuer det veldige, ja gigantiske *Partenon* med de strengt *doriske* søyler som står tett og tykt spennende mellom et svært takparti og en kolossal trinlagt basis, stiger ens beundring for de greske arkitekters genialitet, som har kunnet lette denne koloss. Det er gjort ved å stille den (dessverre nå forsvunne) gavlgruppes bevegede plastikk i gull og farger opp foran marmorets tunge masse i gavltrekanter og ved å innføre en lekende letthet på relieffene i *metopene*, så fasade- og takparti blir levende — ved å framheve lys- og skyggevirkningene i de mektige og tunge søylers kannelurer, så deres mastodontiske masse blir lettere, levende og får høyde og reising.

Tar man kunnskaper og fantasien til hjelp og utfyller hele flater, hvor nå bare fragmenter er tilbake, og oppfyller plassen som er strødd med talløse bruddstykker med småtempler, gudebilder, altre, votiv-skulpturer og levende mennesker, legger man farger og lyd til, forgylling og offerrøk, og hører man kor og musikk fra prosesjoner og ser det bekranste brølende offerdyrs levende plastikk i virvaret på «den hellige vei» ..... så opphører templene å være museum og severdighet og får sin funksjon — — —

..... og så ser man en liten skallet, langskjegget og reisetrett mann nærsynt gå og lese på altrenes innskrifter midt i den brokete folkesverm.

Han finner ett for «en ukjent Gud», og det ildner i hans ånd, så han må i ord- og åndsdyt med epikureere og stoikere til noen sier «ordskvaller» og andre roper «utlending» etter ham (de mener barbar). Han må gå over på *Areopagos* — den nå så nakne fjellknatt men den gang *Atens* høyesterett — og tale offentlig. Og der, med skyggen av *Erekteion* over seg, forkynter *Paulus* en Gud som ikke bor i templer ..... sikkert en av de dristigste tanker, som er framsatt ved foten av *Parthenon* midt blant templenes mylder.

Han hentyder til den *kryselefantine* kjempestatue i den atenske gudinnens helligdom og kaller det gudsbegrep som ligger bak dens gull og elfenbein og bak visdomsåsynet hos *Pallas Atene* for «uvitenhet» ..... i stedet forkynter han *Kristi* oppstandelse som «fullgodt bevis for en ulegemlig Gud», mens korybantisk larm stiger opp fra *Teseus* tempel .....

de fleste slo hans ord bort som tøv, mens andre eventuelt en annen gang ville høre mer men nå gikk over til dagsordenen. Men en fornem dame forsagede temp-

lenes herlighet og trøstet seg over tapet av *Akropolis* med håpet om det ny *Jerusalem*.

Statuen av gull og elfenben er forsvunnet — tyrkerne og venesianene hjalp hverandre med å såre *Atens* helligdom. Mange templer falt, men ennå står antikken på sitt fjell i fullskjønn majestet — ennå lyser de hvite søyler mot en opptrekkende tordensky og ennå smiler *Erekteions* karyatider sitt nesten umerkelige, gåtefulle smil, mens de bærer sin evige byrde: *Poseidons* tempeltak.

Men om natten når månen lyser og *Parthenon* er som elfenbein på en sokkel av sølv, står det en liten hvit sky som en offerrøk over *Akropolis* — viraksdampen fra altret for «den ukjente Gud».

Peter Schindler.

## „Kimer i Klokker“.

Det er ikke så få forespørsler som fra tid til annen er innløpet angående «Kimer I Klokker» — ville julheftet utkomme i år eller ei? For oss katolikker hører det uadskillelig til julen — vi kan kritisere det både for det ene og andre, men unnvære det vil vi ikke allikevel. Derfor vil det vekke glede når vi nå kan meddele at det foreligger ferdig — litt tynnere enn vanlig, men så også billigere enn før, hvilket ikke vil volde minst glede i disse for de fleste vanskelige tider. Vanskene merkes imidlertid ikke i kvaliteten — hva utstyret angår har det neppe vært så vakkert som i år. Omslaget er en reproduksjon av et av *Filippo Lippis* berømteste verker i en skjønn gjengivelse. Hva innholdet angår er det et følelig savn at vi i år må unnvære *Sigrid Undset* — men mgr. *Kjelstrup*, *Lars Eskeland*, *Gösta av Geijerstam* og *Marie-Elisabeth Larsen* har ikke sviktet, men ydet hver sitt bidrag. Det samme gjelder *Ivar Ruyter*, *Sigrid Ode* og *Ellen Faaberg* mens dr. *Ernst Adler* er et nytt og sympatisk bekjentskap. Med en *Jolesekvens* bearbeidet av *Ragnhild Foss* slutter det helt igjennom leseverdige hefte — den tekniske side av saken har i øvrig vært i de beste hender hos firmaene *Thronsen & Co* og *A/S Cliché*. Prisen er i år satt så lavt som kr. 1.50 så det er å ønske at mange vil kjøpe det — det er ærlig sine penger verd!

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg.

Thronsen & Co. boktrykkeri, Bernh. Getz gt. 3 - Oslo.